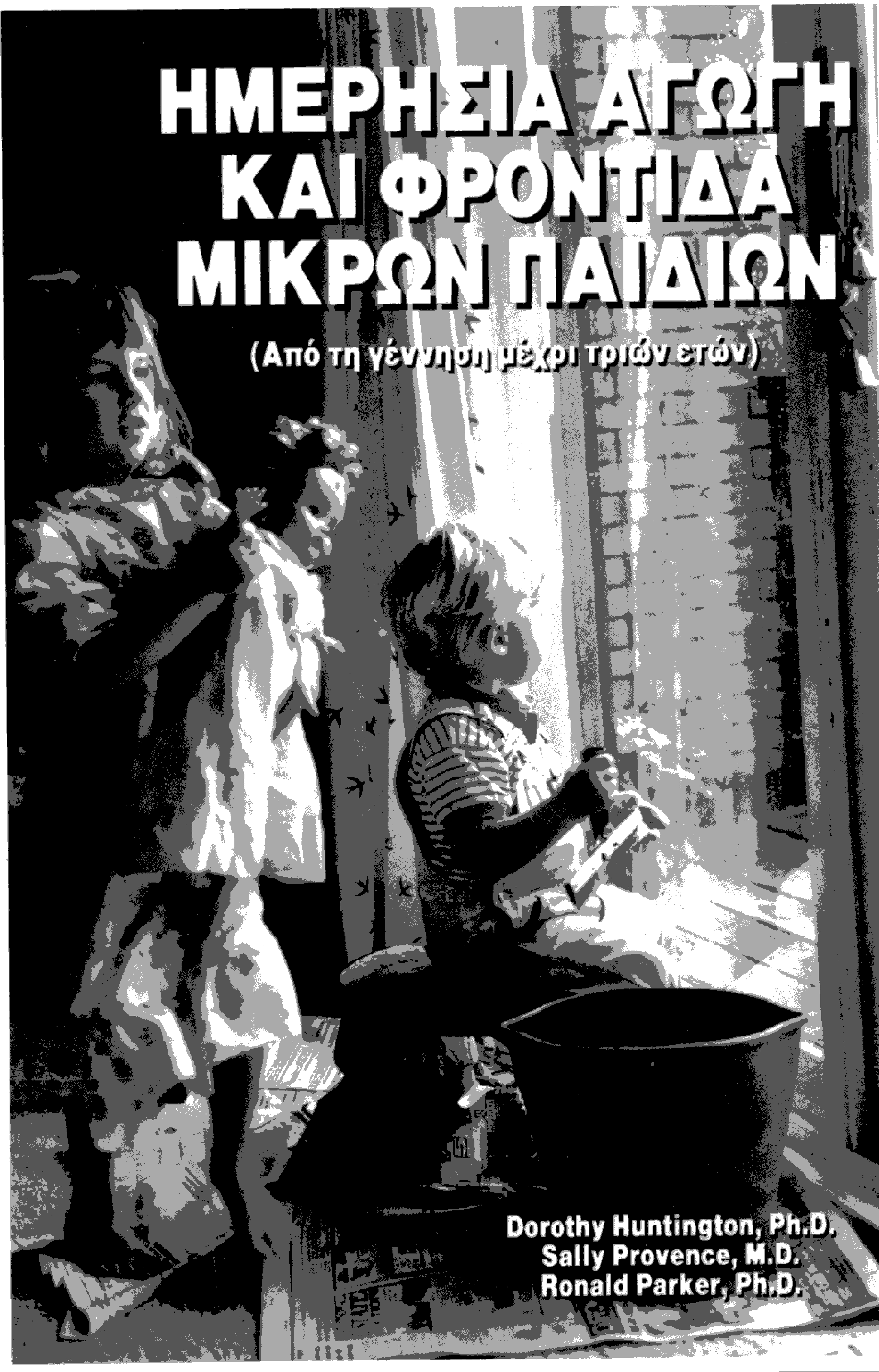

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

(Από τη γέννηση μέχρι τριών ετών)

Dorothy Huntington, Ph.D.
Sally Provence, M.D.
Ronald Parker, Ph.D.

**ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΑΓΩΓΗ
ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

(Από τη γέννηση μέχρι τριών ετών)

649.2
HUN

Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

DOROTHY S. HUNTINGTON PH. D. εισ. 11549
SALLY PROVENCE M. D.
RONALD K. PARKER PH. D.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

(Από τη γέννηση μέχρι τριών ετών)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Αγνή Ζακοπούλου

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Έφη Καλατζή-Κανάτα, Ελένη Τζίμα-Τσίτσικα

ΑΘΗΝΑ 1992

Day Care 2: Serving Infants.
Dhew Publication No. (OCD)72-8. Washington D. C.
U. S. Department of Health, Education, and Welfare,
Office of Child Development, 1971.

Θερμές ευχαριστίες στην κ. Αγνή Ζακοπούλου για τη συμβολή της
στην Ελληνική έκδοση αυτού του βιβλίου.

© Copyright για την Ελληνική γλώσσα: Ελένη Τζίμα-Τσίτσικα,
Έφη Καλατζή-Κανάτα
Καλλιτεχνική επιμέλεια εξωφύλλου: Η. και Γ. Πασσίσης

*Στα παιδιά
που μεγαλώνουν
στο σημερινό κόσμο*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ της Α. Ζακοπούλου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ Ed. Zigler

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- I Αρχές Ημερήσιας Αγωγής και
Φροντίδας για Βρέφη
και μικρά Νήπια.**
- II Αναπτυξιακές ανάγκες**
- III Σημεία Προσοχής**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

**ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ
ΚΕΝΤΡΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ**

- I Αρχές Προγραμμάτων**
- II Διοικητικός Σχεδιασμός**
- III Σχεδιασμός Προγράμματος**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΒΡΕΦΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΝΗΠΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΒΡΕΦΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΝΗΠΙΑ

- I Από τη γέννηση μέχρι ενός έτους
- II Από ενός μέχρι δύο ετών
- III Από δύο μέχρι τριών ετών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

στην Ελληνική Έκδοση

Δεν έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε που οι επιστήμονες που ασχολούνται με το «μικρό του ανθρώπου» (ψυχολόγοι, βιολόγοι, γιατροί, παιδαγωγοί) άρχισαν να διαδίδουν μεγαλόφωνα και με έκπληξη στην αρχή την ανακάλυψή τους: τα παιδιά μας, πριν ακόμη γεννηθούν, είναι σε θέση να δέχονται και να επεξεργάζονται νοητικά ερεθίσματα μα και συναισθήματα. Καταγράφουν τα πάντα και προσπαθούν «να τα βάλουν σε μια σειρά». Έτσι, όταν γεννιούνται, είναι ήδη αρκετά εξελιγμένα ως προς την αντίληψή του γύρω τους κόσμου και έχουν ήδη ένα φορτίο από αναμνήσεις και βιώματα που θα αποτελέσουν την αρχή της νοητικής και ψυχοσυναισθηματικής τους εξέλιξης. Αυτό συμβαίνει εν μέρει και γιατί οι αισθήσεις τους, που τις θεωρούσαμε σχεδόν ανύπαρκτες κάποτε στα νεογέννητα, είναι βιολογικά πολύ πιο εξελιγμένες απ' όσο νομίσαμε.

Βέβαια, την ανακάλυψη αυτή την κάνει κάθε γονιός όταν σκύψει με αγάπη πάνω από το, μερικώς ωρόν, παιδί του. Την κάνει και κάθε μέλλουσα μητέρα όταν, τελείως ασυνείδητα, νιώθει ότι μπορεί να έχει μια επαφή με το μωρό που περιμένει που,

σίγουρα ξεπερνά την απλή, βιολογική συνύπαρξη. Ωστόσο ο αιώνας μας είναι «αιώνας επιστήμης» και όλοι βασιζόμαστε στο «τι θα πουν οι ειδικοί».

Με βάση τη σύγχρονη λοιπόν τοποθέτηση που αφορά το έμβρυο και το νεογέννητο, οι παιδαγωγοί που είναι ειδικευμένοι σε θέματα αγωγής βρεφών και νηπίων, μα και οι περισσότεροι ψυχολόγοι και πολλοί γιατροί, αγωνίζονται, πολύ καιρό τώρα, να πείσουν την Πολιτεία, μα και τον κόσμο γύρω τους, πως το μικρό του ανθρώπου έχει ανάγκη αγωγής από την πρώτη κιόλας μέρα της ζωής του και πως η κάλυψη των βιολογικών του αναγκών (γνωστή από τους ειδικούς σαν «φροντίδα») είναι μεν απαραίτητη για τη βιολογική επιβίωσή του και τη διατήρηση της υγείας του, δε φτάνει όμως για να κάνει «άτομα ψυχικά υγιή με απόλυτα εξελιγμένο το νοητικό και ψυχοσυναισθηματικό δυναμικό τους».

Έτσι, για ό,τι μεν αφορά στο μέγαλωμα του παιδιού στην οικογένεια βασιζόμαστε, όπως ανέκαθεν, στο φυσικό ένστικτο των γονιών και του περιβάλλοντος. Προσπαθούμε να το «ενισχύσουμε» με απλοποιημένες επιστημονικές γνώσεις, κυρίως με τη βοήθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Τι γίνεται όμως με τους χώρους όπου οι γονείς είναι αναγκασμένοι να πηγαίνουν τα παιδιά τους, πολλές φορές «μόλις σαραντίσουν», γιατί είναι υποχρεωμένοι να επιστρέψουν στην εργασία τους; Εκεί, δυστυχώς ακόμη και σήμερα επικρατεί η ιδέα της «φύλαξης» και της απλής «φροντίδας». Ούτε η Πολιτεία, ούτε οι γονείς, ούτε και πολλοί ειδικοί καλά-καλά δεν έχουν συνειδητοποιήσει το ρόλο που πρέπει να παίζει η αγωγή στους χώρους αυτούς. Γιατί, εκτός όλων των άλλων, οι χώροι αυτοί αντικαθιστούν το σπίτι και την οικογένεια από την αρχή σχεδόν της ζωής του παιδιού για πολλές ώρες την ημέρα και, μάλιστα, τις πιο δημιουργικές. Και ξέρουμε πια, πολύ καλά για να κάνουμε πως το αγνοούμε, ότι οι χώροι αυτοί βοηθούν μεν την οικογένεια στο μέγαλωμα των παιδιών, κυρίως όμως είναι σε θέση να αναπληρώσουν, ειδικά στον τομέα της αγωγής, όσα η οικογένεια, για διάφορους λόγους, δεν μπορεί να προσφέρει. Αποτελούν δε, όσο και αν δεν το έχουμε συνειδητοποιήσει, ένα

σχολείο πριν από το δημοτικό, μια και δέχονται τα παιδιά τα έξι πρώτα χρόνια της ζωής, τα χρόνια τα πιο σημαντικά, όπως όλοι πια διακηρύττουν.

Σε ό,τι αφορά τα τρία τελευταία από τα έξι αυτά χρόνια, η αναγνώριση έχει, ευτυχώς, προχωρήσει αρκετά, και η Πολιτεία παραδέχεται πια πως στους χώρους που «φυλάσσονται» νήπια από τριών έως έξι ετών πρέπει να γίνεται και αγωγή. Και μάλιστα σε όλους τους χώρους, χωρίς διακρίσεις, γιατί όλα τα παιδιά αυτής της ηλικίας, και ειδικά αυτά των οποίων οι γονείς εργάζονται ή, για κάποιο λόγο, δεν μπορούν να τα κρατούν στο σπίτι, έχουν ανάγκη αυτής της αγωγής.

Τι γίνεται όμως με τα μικρότερα; Γι' αυτά, ακόμη και από τους πιο αρμόδιους, ακούγεται συχνά να λέγεται: «και τι δουλειά κάνει αυτός που ασχολείται με τη φύλαξη βρεφών; Τα πλένει και τα ταΐζει. Όλες οι γυναίκες μπορούν, από ένστικτο, να κάνουν αυτή τη δουλειά».

Δεν είναι όμως έτσι. Αν θέλουμε οι μελλοντικοί πολίτες της χώρας μας να είναι καλύτεροι από μας και πιο ευτυχισμένοι, θά 'πρεπε οι άνθρωποι που, εκτός από τους γονείς, ασχολούνται με το μεγάλωμά τους, να είναι πιο εξειδικευμένοι από οποιονδήποτε άλλο παιδαγωγό. Γιατί είναι πολύ δύσκολη η αγωγή αυτής της πρώτης ηλικίας και πολύ ευαίσθητα αυτά τα πολύ μικρά παιδιά. Κι ακόμη, δεν ξέρουν να εκφράζονται, ούτε μπορούν να διαμαρτυρηθούν με τρόπο κατανοητό στον οποιονδήποτε ενήλικα. Πρέπει να είναι κανείς πολύ ευαίσθητος, να αγαπά πολύ τον εαυτό του, τους άλλους και τα μικρά παιδιά, να έχει μελετήσει τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους και να έχει την ικανοποίηση ότι το λειτούργημά του αναγνωρίζεται από το κοινωνικό σύνολο για να μπορέσει να αφοσιωθεί στην αγωγή των βρεφών και των μικρών νηπίων, στα πλαίσια μιας επαγγελματικής απασχόλησης.

Όλα τα παραπάνω αρχίζουν μόλις να γίνονται αντιληπτά από μερικούς ενήλικες που κρατούν στα χέρια τους την τύχη των μελλοντικών πολιτών της χώρας μας. Όμως, όσες (γιατί, δυστυχώς γυναίκες μόνο είναι στη συντριπτική πλειοψηφία τους) ειδικευμένες ή όχι, ασχολούνται με τα μικρά παιδιά αυτών των

ηλικιών, ξέρουν ή πρέπει να καταλάβουν το ταχύτερο δυνατό γιατί είναι επείγον, πως, εκτός από τη σωστή φροντίδα, οφείλουμε να προσέχουμε και άλλα πράγματα όταν έχουμε στα χέρια μας μικρά παιδιά.

Το βιβλίο αυτό έρχεται, με τον τρόπο του, να καλύψει ένα από τα κενά στην αγωγή των βρεφών και των μικρών νηπίων. Προσπαθεί να απαντήσει σε πολλές από τις ερωτήσεις όσων ασχολούνται με αυτές τις ηλικίες σε χώρους οργανωμένης προσέλευσης παιδιών. Αφορά στην οργάνωση των χώρων αυτών, στη στελέχωσή τους με το ανάλογο προσωπικό, στα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη για την καλή λειτουργία τους. Αναφέρεται όμως, κυρίως, σε τρόπους παιδαγωγικής προσέγγισης όλων των πράξεων φροντίδας (φαγητό, καθαριότητα, ύπνος κλπ.) και σε ιδέες παιδαγωγικής απασχόλησης και κάλυψης των άλλων, ψυχοσυναισθηματικών και νοητικών, αναγκών των παιδιών της μικρής ηλικίας.

Στους γονείς είναι επίσης ένα χρήσιμο βοήθημα αυτό το βιβλίο. Τους δίνει πλήθος ιδέες και κατευθύνσεις για τη σωστότερη αναπόκριση στις ανάγκες των παιδιών τους. Τους πληροφορεί όμως επί πλέον, και αυτό είναι πολύ σημαντικό γιατί δεν υπάρχουν πολλά βιβλία που το προσφέρουν, για το τι πρέπει να περιμένουν και να απαιτούν σχετικά με την οργάνωση των χώρων και τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η αγωγή και η φροντίδα στα παιδιά τους τις ώρες που αυτοί αδυνατούν να τα έχουν κοντά τους.

Το βιβλίο, όπως είπαμε ήδη, δίνει ιδέες. Δεν πρέπει, σε καμμία περίπτωση, να ακολουθηθεί κατά γράμμα, ούτε βέβαια να «επιβληθεί» κάποιο από τα παιχνίδια που προτείνονται στα παιδιά. Κάθε παιδί ακολουθεί το δικό του ρυθμό εξέλιξης και έχει ξεχωριστά ενδιαφέροντα και ανάγκες. Μόνο αν το δεχτούμε όπως είναι και, με αγάπη, σκύψουμε πάνω από την κάθε προσωπικότητα και «ακούσουμε», με όποιο τρόπο κι αν εκφράζεται, την κάθε ανάγκη και επιθυμία, έχουμε πιθανότητες να έχουμε ευτυχισμένα μωρά και, σε λίγα χρόνια, πιο ευτυχισμένους απ' ότι σήμερα ενήλικες. Κι ας ξέρουμε πως όλα τα μωρά, ήδη πριν γεννηθούν, ψάχνουν και βρίσκουν τρόπους για να εκφράσουν

τις ανάγκες τους. Στο χέρι μας είναι να βρούμε τους δικούς μας τρόπους με τους οποίους θα καταλάβουμε τα μηνύματά τους...

Αγνή Ζακοπούλου
Δρ. Ψυχοπαιδαγωγός
Καθηγήτρια Παιδαγωγικής
Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας
ΤΕΙ Αθήνα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πιστεύω ότι βρισκόμαστε μπροστά σε νέα συναρπαστικά επιτεύγματα με την εφαρμογή μιας νέας δημόσιας πολιτικής, που αποβλέπει στην καλύτερη ανάπτυξη των παιδιών μας. Το υλικό που παρουσιάζεται σ' αυτό το βιβλίο αποτελεί ένα από τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής.

Με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας ειδικών επιστημόνων, το Γραφείο Ανάπτυξης του Παιδιού, σε συνεργασία με το Γραφείο Οικονομικών Υποθέσεων, χρηματοδότησε το πρόγραμμα Ανάπτυξη του Παιδιού/Πηγές Ημερήσιας Φροντίδας. Αυτό το πρόγραμμα έδωσε τη δυνατότητα σε μεγάλη αντιπροσωπευτική ομάδα ειδικών επιστημόνων και γονιών να θέσει καινούργιες προοπτικές σ' ό,τι αφορά τις μεθόδους και τους στόχους για την καλύτερη δυνατή προσφορά ημερήσιας φροντίδας στα παιδιά της χώρας μας.

Το πρόγραμμα περιελάμβανε σχεδιασμό, ετοιμασία και δημοσίευση μιας σειράς βιβλίων με θέμα την ημερήσια φροντίδα βρεφών, νηπίων και παιδιών σχολικής ηλικίας. Με την καθοδήγηση του Dr. R. PARKER σ' αυτή την εθνική προσπάθεια πήραν

μέρος περισσότερα από διακόσια άτομα. Πολλά θέματα με τα οποία ασχολήθηκαν ήταν πολύπλοκα κι αντιφατικά. Πρέπει όμως να τονισθεί, ότι το υλικό που παρουσιάζεται εδώ αντιπροσωπεύει τη σύμφωνη γνώμη όλων των ειδικών που συμμετείχαν σ' αυτό.

Πιστεύω, ότι οι ιδέες και οι υποδείξεις του περιέχονται σ' αυτό το βιβλίο θα βοηθήσουν σημαντικά όλους εκείνους που θέλουν να προσφέρουν την καλύτερη δυνατή αγωγή και φροντίδα στα παιδιά. Δεν γίνεται προσπάθεια να δοθούν όλες οι απαντήσεις ή να τεθούν ορισμένοι ανελαστικοί κανόνες, αλλά γίνεται μια άριστη αναφορά στις σύγχρονες γνώσεις για την εξέλιξη του θεσμού της ημερήσιας φροντίδας των παιδιών.

Είναι ευθύνη των αρμόδιων υπηρεσιών να προσφέρουν αυτές τις γνώσεις σ' όλους όσους μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν. Ο στόχος μας είναι να βελιώσουμε την ποιότητα της ζωής των παιδιών. Η έκδοση αυτού του βιβλίου αποτελεί ένα θετικό βήμα για την επίτευξη αυτού του στόχου.

EDWARD ZIGLER

Διευθυντής

Γραφείο Ανάπτυξης του Παιδιού

ISBN: 960-220-345-5